

MNIŠIVÝH NANCÍ

...Historický román...

—OD—

Václava Václava Beneše-Třebízského

L.

Pokračování.

* A kanceli výšeby za Kvilkem v znova plameny, jakoby se tam peklo rozevřelo a z ústeb jeho jako by se největší díl byl vyhlit na zemi po obecích. Tak to bylo, když dalo a praskalo a lomozivý praskotem ječel skočivý jakýsi hlas, že povyš neslyšený pronikal až do kostí.

"V rokli hoří prorostliny," rozlehl se utichlou rádou. "Sam bohové zapálili tryznu mučení svým. Budou moci do skonání všechna; i potom ještě. Ven, vy kmeti, z pelechů a podivjejte se, jak požáry sléhají vysoko, jak daše užitých ulírají do mlha a ještě výso za mily k Perunovi!" bureoval lidí ze spaní Vodráz.

"Toté soudný den, jak nám o něm vypravoval kněz latinský," pravil dleče pěl dýky.

"Ba, že soudný den! — A z vás nebyl se nikdo pře možit na Dražach. Proto se treste a utkejte; boži jsou blízko a Perun umí i v zimě hremem vláhnouti v oblacích a blesky metati na vaše zdorné hly."

Vodráz pořád okazoval, dleže berani v ruce, k pozářím a oři jeho svítily prudceji, než zapálené kme ny.

Kmeti ve vracech skromni ani nedýhal, báli se opravdu, že se bohové budou za dnešek nad nimi mstiti po mnichá téta."

"Ne nadarmo předkové pojmenovali dědina zdejší Kvilkice," pravil opat bratrům feholníkům, dívaje se oknem na požár, jenž se šířil v rozměry netušené. "Co jsem ta ve třech dnech zažil a viděl, po celý život jsem nezažil a neviděl. Marně jsem snad vykládal tomu lidu nad hrobenem vládykovým o krizí; toužil chvíli již na nové myslivé úkoly."

Božetěch utichl, protože do chaty pod dvorem začaly strašlivým zvukem výhrusky Vodrázovy.

"Tak zaohot celá česká země, nebedete li čerty páliti starým bohemu na počest. Jdete na ně, hrr! Tak nejlepší proklate službu drahém drahém svých, kteří nemohou dřímati a jako vikládci bloudit po lesích."

Ve vsi ze živá ruka ani zepohnula.

"Budete tedy prokleti až do kolen nejposlednějších. Ale se opravdu to zdejší hrazeno zove výky výkly Kvilkice," zastřel vzklele vlehevník a zmizel za kostelem.

* * *

Jestě se ani nerozehnaly, když z kvilkického dvora vyjely sáně, v nichž sedělo řest mužů: opat Božetěch, Pommern, dva feholníci a vedle oráče Křivoňa.

Totomu poslednímu by byl život v Kvilkicích býval břemenem. V Sázavě ho vezmo za bratra a bude se tam moći aspoň lépe připravit na to, použi na něj musí každý, chudý i bohatý, chudý radlji, protze se mu tam nahore pořípové plete.

V rokli dosud hořely porosty; ale sutech, jenž se po půlnoci spustil se zasidlivými obliky, poníkud požár utlumil.

Na dnešek zřísmi ve zdejší ději ně tota kdo.

Když za řeře viděli výjedzdiče ze dvora sáně, tušili dobře, kdo v nich.

"Přece tedy," zašperial leckterýs kmet. "Meli bychom ho také rádi jako otce. Takevých mál, jako Dobrovít. A že ohází? Tím vám vnuhu ta hořešovická. Váš jsi ji na pohřbu viděla. Jako kohout sála a vlasu měla na hlavě rozházené, že se po ní všickni dívali. Jen ku po horšemu byla.

"Že se Pánabohu nebojí," podotakla také leckteré seka a jenž to na svou deceru pomysila.

V Kvilkicích se ještě dívají v tu stranu, když sáně odjeli, když nádavno zanikli klopot rolníků zavěšených koňům na hrdelech.

Takový časy, jakýž zažili za vládykován Dobrovita i předků jeho, se tak brzy nikdy nevracejí. Nežitka zacházel naprost.

I po tom Křivoňovu se jim bude stýkat.

Kdo vš, kdo se v dědictví Poměnovu nyní uváže. Již v Kutrovicích bylo jinak, v Hořešovickách tak

též, proto v posledním dvoře vlastnila Državala. A kde žena vladne, už stali říkali, tak jako když se mezi ptactvo zmíne vplízí.

VIII.

Kmet Krušina.

Zasmušile seděl za stolem Krušina a žena jeho utírala si na laviči u kamení oří zástrom. Čelem kmetu výš všechny chlupy a z očí šlehaly mu blesky.

"Ženo je ti pravila, co jsem ti povíděl, bud Bůh jemu i manu milosť," pferšel kmetu blubokým hlasem dloně mileného nájemníka. "Já mu věřil, jako Bohu svému věřím, k němuž se možlivám, aby tebe i mne zacheval a děti aby byly na čest nám rodicům.... Běda tobě, Božetěch, oklamal-li dívku mon, jestli proto jsi chodil k nájemníku Krušinovi, že má dcera a tvá ještě jež se ti záložily, abyš tím jistěj mož Radce věne strhnouti. Krušina by zapomněl, že tvá hlaša jest posvícena a že jsi sluha Hospodiny."

Tato slova prorážela rty kmetu výš v přestavkách, jako když na stranách výtrž zaduž temeny dobraviny. "Jsi, brachu, prehle a musíš se mřnit. Takhle bys ani sobě, ani nám neposlonžil; leda že by tě polnil a enda."

"Čis pravdu nemlovil? Pravdu, myslím, že může každý všechno říjet. Hej!

"Bohužel, brachu, že nemůže velmi často. — Vy kmeti mezi sebou aleso k a řekni cos nemilého do oči pána a uvidíš, jak ti za pravdu zaplatí. Či mým slovem nevěříš? — Nevěř si tedy, že chodí vám do dvora a že ti dcera očamáli. I Strachota vči..."

"Ani slova dale, možichu; sice ti ūsta na výky uzamkou?" vlastnila hroznivý kmet a zachytily si hlašu oblema rukama, jako by se o ní bál, že povíd.

"Radko má! — Drahá dítě mé!" zhluboval Krušina. "Proto si tě otec vychoval, protože tě matka pořídila, abyš, až dorost, a vlastníkem nevěstou? Viděl jsi jej, můži a tak zcela blízko podíval se do hnědých očí jeho, kdy nejistě vylídlý ze spolu na žloutného hasoví a usnářené tekaly kolem po jizbě.

"Myslíš, kmete, že bých se odvážil držím jazykem jeho čest a dobrovou pověst dcery tvé pokládat? Domniváš se, bých se neobával, abyne Bůh okamžitě na lež a křivou nařknut potre tal? Nevěř si; nenutím tě. Ale až jednou budou ukazovati vám vše prstem na deera tvou, potom uvidíš. Či se domníváš, že ti tvá dcera poví o tajných spudech lásky, jež jí ohlušila a oslepila? Tak starý, tak zkuseň a pře tak zpozdil! Ještě jsi bude vystříhati, a nevěříš, že říkají: kněžská msta stříbří své oběti nekratky?"

"Chrami, trojřízení Bože, rozmoh jeho," zábořovala Dubravka.

"Můj rozmoh? — Čo jsem snad bez rozmohu?" zahoubil Krušina. "Máš dobré; jsem šlencem. A proto k němu půjdu, řeknu mu to dočet, a potom jsi jardoušem. Slyšíš, Dubravko? Zardousm jež tómále ruham a výkonám nad ním soud sám. Nikam nepřijdu žalovat, pro tože bých nikde něj nesvesl."

Božetěch utichl, protože do chaty pod dvorem začaly strašlivým zvukem výhrusky Vodrázovy.

"Tak zaohot celá česká země, nebedete li čerty páliti starým bohemu na počest. Jdete na ně, hrr! Tak nejlepší proklate službu drahém drahém svých, kteří nemohou dřímati a jako vikládci bloudit po lesích."

Krušina pokročil ke dveřem; ale zábrana vylehla se mu na prsa a zachytily ji jí kojen pasu.

Najemník se ji však vymknul a prudkým krokem vyrážil dveřmi na dvůr.

Ani se na Radku, jež stála ve vracech nepodíval.

"Božetěch odejde, tatíčko, někdo lika braty do Prahy. Umřel král; vylej pří na lov a spadl a koně tak nešťastně, že byl okamžitě mrtev."

"A s tebou se přešel rozložit; vidí že, Radko? A proto jsem tě od rána neviděl," zahučel Krušina ke klášterní utítku jako zhlebiec.

Krušina jeho slouho nechopil; ani nerozuměla bývalému hlasu otcovu, ale pod prostoknou kazajku ji cos prudce zahodil.

Strachota také odejde s opatem. Od těch dób, co jí napadl zrada cestou, ale když se vlastníkem nezůstal, co dělal?

A pokážel tak dívce vše povídal, že slouho jeho nemohla ani po rozuměti. Dnes ráno jí na příklad řekl, aby se chránila zířich jazyků; a když se už do Sázavy nevrátil, aby se něj nezopomněla. A vše jí neřekl ani slova, odvápil ještě rychle než před chvílkou otec ke klášterní utítku.

I vrátník Božek zhlivil se uděšených tváří Krušinových, když mu o teveřel. Najemník ani pozdraven dnes nechal.

"Kam, Krušino, — kam? Opat odejde české záře s Vojislavem a Soběhradem králi na pořebe,"

"Nepátrám se po něm!" odsek Krušina a ještě prudčím krokem se hnul k celi Kananeck.

"I toho že zaplatíš do svých sítí? — Dostať jsi se do doborých rukou. Potřebují tě, abyš jsem pomohl; jinak by si tě nevěšlal. A říkám ti, neponěš, nevšimou se ti opětě. Ale potom? Starý vrátník zavzlyčil si z hloboka, odešel do své jizby a připořil do kruhu, aby mu okénko rozmrzlo.

"Však tě, opate, biskup do Říma s křížem nadarmo neposlal. Chlévi a těžkou, proto když píkla za zády a ty se jsem sotva ubránil. S Vratislavem padla i tvá záštita,"

"Nesmí, Krušino, nesmí!" opětoval Krušina, když mu něco řekl. "Ale že tě zavzlyčil, proto když píkla za zády a ty se jsem sotva ubránil. S Vratislavem padla i tvá záštita,"

"Přece tedy," zašperial leckterýs kmet. "Meli bychom ho také rádi jako otce. Takevých mál, jako Dobrovít. A že ohází? Tím vám vnuhu ta hořešovická. Váš jsi ji na pohřbu viděla. Jako kohout sála a vlasu měla na hlavě rozházené, že se po ní všickni dívali. Jen ku po horšemu byla.

"Že se Pánabohu nebojí," podotakla také leckteré seka a jenž to na svou deceru pomysila.

V Kvilkicích se ještě dívají v tu stranu, když sáně odjeli, když nádavno zanikli klopot rolníků zavěšených koňům na hrdelech.

Takový časy, jakýž zažili za vládykován Dobrovita i předků jeho, se tak brzy nikdy nevracejí. Nežitka zacházel naprost.

I po tom Křivoňovu se jim bude stýkat.

Kdo vš, kdo se v dědictví Poměnovu nyní uváže. Již v Kutrovicích bylo jinak, v Hořešovickách tak

s hlyby jsou ve spolku a mezi těmi několika jsou ti, jimž nevěří, aži se modlitbou. — Jak pravim, opate, zblýživ třítení Bůha a ten tak daleko a vysoko!"

"Přicházíš mi, Krušino, právě vchod. Však bych si byl k tomu dnešek daloším," oslovil bratr Kananec příchozho kmetu a vlivně se ponímal. "Jak vyspěl jsi se dnes nedobře."

"By pravé, že nedobře, otče," zaříkal kmet tlučeným hlasem. "Chtěl jsem si promluvit s opatem. Štěstí pro mne i pro něho, že odejde; dnes se možlivám, aby tebe i mne zacheval a děti aby byly na čest nám rodicům.... Běda tobě, Božetěch, oklamal-li dívku mon, jestli proto jsi chodil k nájemníku.

"Jsi, brachu, prehle a musíš se mřnit. Takhle bys ani sobě, ani nám neposlonžil; leda že by tě polnil a enda."

"Bohužel, brachu, že nemůže velmi často. — Vy kmeti mezi sebou aleso k a řekni cos nemilého do oči pána a uvidíš, jak ti za pravdu zaplatí. Či mým slovem nevěříš? — Nevěř si tedy, že chodí vám do dvora a že ti dcera očamáli. I Strachota vči..."

"Ani slova dale, možichu; sice ti ūsta na výky uzamkou?" vlastnila hroznivý kmet a zachytily si hlašu oblema rukama, jako by se o ní bál, že povíd.

"Radko má! — Drahá dítě mé!" zhluboval Krušina. "Proto si tě otec vychoval, protože tě matka pořídila, abyš, až dorost, a vlastníkem nevěstou? Viděl jsi jej, můži a tak zcela blízko podíval se do hnědých očí jeho, kdy nejistě vylídlý ze spolu na žloutného hasoví a usnářené tekaly kolem po jizbě.

"Myslíš, kmete, že bých se odvážil držím jazykem jeho čest a dobrovou pověst dcery tvé pokládat? Domniváš se, bých se neobával, abyne Bůh okamžitě na lež a křivou nařknut potre tal? Nevěř si; nenutím tě. Ale až jednou budou ukazovati vám vše prstem na deera tvou, potom uvidíš. Či se domníváš, že ti tvá dcera poví o tajných spudech lásky, jež jí ohlušila a oslepila? Tak starý, tak zkuseň a pře tak zpozdil! Ještě jsi bude vystříhati, a nevěříš, že říkají: kněžská msta stříbří své oběti nekratky?"

"Chrami, trojřízení Bože, rozmoh jeho," zábořovala Dubravka.

"Máš dobré; jsem šlencem. A proto k němu půjdu, řeknu mu to dočet, a potom jsi jardoušem. Slyšíš, Dubravko? Zardousm jež tómále ruham a výkonám nad ním soud sám. Nikam nepřijdu žalovat, pro tože bých nikde něj nesvesl."

Krušina pokročil ke dveřem; ale zábrana vylehla se mu na prsa a zachytily ji jí kojen pasu.

Najemník se ji však vymknul a prudkým krokem vyrážil dveřmi na dvůr.